

**BEHCET DEDE (AHMET BEHÇET AKGÜNEŞ) VE İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİNDE KAYITLI İKİ
DEFTERDE YER ALAN ŞİİRLERİ**

BEHCET DEDE (AHMET BEHÇET AKGÜNEŞ) AND HIS POEMS IN THE
TWO BOOKS REGISTERED AT ISTANBUL UNIVERSITY RARE BOOKS
LIBRARY

CİHAN İNER

*Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı
Eğitimi Doktora Öğrencisi*

*Necmettin Erbakan University, Institute of Education Sciences, Turkish Language and
Literature Education PhD Student*

cihaniner@gmail.com

 0000-0001-7977-644X

 <https://orcid.org/0000-0001-7977-644X>

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi-Journal of Turkish Language and Literature
TÜRKDED-6, Haziran-June 2023 Rize

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article

Geliş Tarihi-*Received Date* : 11.04.2023

Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 28.05.2023

Sayfa-*Pages*: 63-91.

Atıf/Citation: İner, Cihan (2023). "Behcet Dede (Ahmet Behçet Akgüneş) ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde Kayıtlı İki Defterde Yer Alan Şiirleri", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4/1: 63-91.

**BEHCET DEDE (AHMET BEHÇET AKGÜNEŞ) VE İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİNDE KAYITLI İKİ
DEFTERDE YER ALAN ŞİİRLERİ**

*Cihan İNER**

Özet

Divan tertip etmeyen veya divanı bugün için elde bulunmayan şairlerin şiirlerine, antoloji niteliği taşıyan şiir mecmualarında rastlanabildiği gibi müellif hattıyla kaleme alınan, bir divan hacmine ve vasfına ulaşamamış şiir defterlerinde de rastlanmaktadır. Kütüphanelerde mevcut eski harfli eserler üzerine yapılan çalışmalar arttıkça, biyografik kaynaklarda ismine ve şiir örneklerine rastlanan şairlerin başka şiirlerine ulaşılmaktadır. Bu çalışmada; Son Asır Türk Şairleri, Türk Şairleri, Tuhfe-i Nâilî adlı biyografik kaynaklarda, bazı mutasavvıfların eserlerinde, Cumhuriyet'in ilanından sonra neşredilen dergilerden Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi ve Türk Yurdu'nda yayımlanan makalelerde hakkında malumata ve şiirlerinin bir kısmına tesadüf edilen, 19. yy. sonlarında İstanbul'da doğan Behcet Dede'nin (Ahmet Behçet Akgüneş'in) hayatı ana hatlarıyla ele alınacaktır. Şairin değişik kaynaklarda dağınık hâlde bulunan şiirlerinden bahsedildikten sonra İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 10631 ve TY 10673 numaralarda kayıtlı, müellif hattıyla yazılan iki defterde yer alan şiirlerinden hareketle edebî kişiliği ortaya konmaya çalışılacaktır. Ayrıca, bu iki defterde mevcut şiirlerin günümüz harflerine aktarılmış hâline yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Behcet Dede, Ahmet Behçet Akgüneş, şiir defteri, müstantik, tasavvuf

**BEHCET DEDE (AHMET BEHÇET AKGÜNEŞ) AND HIS POEMS IN
THE TWO BOOKS REGISTERED AT ISTANBUL UNIVERSITY RARE
BOOKS LIBRARY**

Abstract

It's encountered with the poems of the poets who doesn't have any divan or whose divans are unavailable today, in mecmuas or in poem books which written by the writer himself/herself and don't have the quality and volume of a divan. As the number of the researches as to the available works at libraries written with the former alphabet, some other poems of the poets whose names and poem samples in biographical sources are observed. In this work Behcet Dede's, who was born in the late 19th century in Istanbul, (Ahmet Behçet Akgüneş) life about whom you can see information and some parts of his poems in biographical sources like Son Asır Türk Şairleri, Türk Şairleri, Tuhfe-i Nâilî, in works of some sufis, and in some magazines published after proclamation of the republic like Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi and Türk Yurdu, will be mentioned. After mentioned poems available ununited in different resources, it will be attempted to propound his literary identity due to the poems in the two books written by the poet himself and registered with the number of TY 10631 and TY 10673 at Istanbul University Rare Books Library. In addition, he transformed versions of the poems in this two books into today's alphabet will be placed in this work.

Key Words: Behcet Dede, Ahmet Behçet Akgüneş, poem book, coroner, sufism.

* Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Doktora Öğrencisi. cihaniner@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7977-644X>.

Giriş

Yurt içi ve yurt dışındaki kütüphanelerde divan ve mesnevilerin yanında, araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılan (Levend 1984: 166-167; Kut 1986: 170-174; Kılıç 2012: 75-96; Gürbüz 2012: s.97-113; Köksal 2017: 133-152) çok sayıda mecmua ve şiir defteri bulunmaktadır. Bu mecmua ve defterler üzerine yapılan çalışmalar arttıkça divanı mevcut olan şairlerin divanında bulunmayan şiirlere, divan tertip etmemiş yahut divanı bugün için elde bulunmayan şairlere ait şiirlere ulaşılmaktadır. Sayısı “binlerle ifade edilen mecmualar tarandığında gerek nüsha farkı olarak gerekse yeni şiir olarak metin teşkili için azımsanamayacak ve göz ardı edilemeyecek kadar manzumenin varlığı dikkati çekmektedir” (Aydemir 2007: 127). Bu sebeple mecmualar edebiyat tarihinin önemli kaynaklarından biridir.

“Defter”, mecmua karşılığı kullanılan tabirlerden (Uzun, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi [TDVİA] 2003) biri olup bununla “daha ziyade henüz mürettep divan hâline gelmemiş şiir mecmuası”na (Akün, TDVİA 1994) işaret edildiği düşünülebilir. Bu çalışmada incelenen iki eserin, Behcet Dede’nin mürettep divana dönüşmemiş şiirlerinden müteşekkil olduğu göz önüne alınarak bu eserler hakkında “defter” tabiri kullanılmıştır.

Çalışmada, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde kayıtlı iki defterde yer alan şiirler günümüz harflerine aktarılmış, Behcet Dede’nin hayatı ve edebî kişiliği eldeki bilgilerden hareketle ortaya konmaya çalışılmıştır. Şiirlerin kalıpları ve şiirlere tarafımızca verilen numaralar köşeli parantez içinde gösterilmiştir. Yazarın 19. yy. sonlarında doğmasından hareketle, şiirlerin 20. yy.’ın başlarında kaleme alındığı düşünülerek metinlerde transkripsiyon kullanılmamış; sadece nazal n, ayn harfi ve hemze gösterilmiştir. Uzun ünlüler ise düzeltme işaretiyle belirtilmiştir. Şiirlerde yer alan noktalama işaretleri müellif tarafından kullanıldığı şekilde muhafaza edilmiştir. Defterlerden örnek sayfalara makalenin sonunda yer verilmiştir.

Şiir Defterlerinin Hususiyetleri

Behcet Dede’nin şiirlerini ihtiva eden iki defter, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 10631 ve TY 10673 numaralarda kayıtlıdır. Her iki defter de rik’a hattı ile kaleme alınmıştır. TY 10631 numarada kayıtlı defterin sayfaları müellif tarafından numaralandırılmıştır. TY 10673 numarada kayıtlı defterin ise bazı yapraklarına numara verilmiştir. Defterlerde “İbnülemin Mahmud Kemal İnal Kütüphanesi” kaşesi bulunmaktadır.

Defterler, kütüphane kataloğuna “Eş’ar-ı Behçet” adı ve “Müstantik Behçet” yazar bilgisıyla kaydedilmiştir. TY 10631 numarada kayıtlı defter 196x150 mm boyutunda ve 20 sayfa, TY 10673 numarada kayıtlı defter 204x151 mm boyutunda ve 28 sayfadır. Kendi içinde bir bütünlüğe sahip olan defterlerde herhangi bir maddî hasar yoktur.

Defterlerde yer alan bazı şiirlerin tamamı, bazı şiirlerde ise tekrar eden beyitler surhla (kırmızı mürekkeple) yazılmıştır. Defterlerin herhangi bir yerinde tarihe rastlanmamaktadır. Kimi şiirlerden hemen önce şiirle ilgili “*Âsitân-ı Hazret-i Pîr Hakkında İlâhîdir*”, “*Hazret-i Nakşîye Nazîredir*”, “*Zülf-i Yâre Hitâb*” gibi bir açıklamaya yer verilirken kimi şiirlere “*Çok mudur*” “*Hüdan Gelir*”, “*Âdemdedir*” gibi redifine göre başlık verilmiştir. Bazı şiirlerde ise başlık yoktur. Şiirlerde virgül, iki nokta, noktalı virgül ve soru işareti kullanılmıştır.

TY 10631 numarada kayıtlı defterin ilk sayfasında, surhla yazılmış “*Destûr Efendim*” ifadesinin altında “*Yâ İlâhî çâre senden/Sinemdeki yâre senden*” beytiyle başlayan ilahi yer almaktadır. Defter, “*Der iseñ ki cümleden ‘arîf olan kimdir derim/Setr-i ‘irfân eylemekle halka ‘irfân gösteren*” beytiyle sona ermektedir.

TY 10673 numarada kayıtlı defter, surhla yazılmış “*Destûr Yâ Hazret-i Pîr*” ifadesinin hemen altında “*Göstersin*” başlığına sahip ve “*Ne lâzım gül, bize ol nâzenin ruhsârı göstersin/Bahâr-ı hüsnüne zînet veren ezhârı göstersin*” matla’lı gazel ile başlamakta, “*Bu ‘âciz*

Behcete feyz-i safâ ver bâg-ı sâfiden/Eyâ pîr-i keremkârım daha hoş şi'r-i ter saçdır” beytiyle sona ermektedir.

Kütüphane kataloğunda, TY 10631 numarada kayıtlı defter hakkında “*Eser müellif hattıdır.*” açıklamasına yer verilmiştir. Metin üzerinde değişikliklerin yapılması, ilgili nazım şekline ayrılan kısımda yer kalmayınca bu nazım şekliyle sonradan kaleme alınan şiirlerin bulunabilen boş yerlere yazılması, sayfanın görünüşünün ve kâğıdın kalitesinin müsvedde intibasını uyandırması (Kırbıyık 2017: 10) bir eserin müellif hattı olduğunu akla getiren hususlardandır. Defterlerdeki kimi mısralarda bazı kelime veya kelime gruplarının üzeri çizilerek bunların yerine yeni kelime veya ifadeler yazılmıştır. Bu durum, şairin bu şiirler üzerinde bir süre çalışmaya devam ettiği fikrini vermekte olup defterlerin şaire ait olduğuna dair bir işaret kabul edilebilir. Şairin şiirler üzerinde yaptığı değişiklikler, günümüz harfleriyle sunulan metnin ilgili yerlerinde dipnotla gösterilmiştir. “*var*” redifli gazelin sonunda yer alan “*Bahârdan evvel yazdım idî*” (TY 10631: şiir 12) ifadesi, defterlerin müellif hattı olduğu fikrini desteklemektedir. Bazı nazım şekillerinde kaleme alınmış manzumeler, ilgili nazım şekline ayrılan kısımdan başka bir yere yazılmıştır. Mesela 10631 numaralı defterde “*Kıta‘ât*” başlığından (Müstantik Behçet 10631: 20) önce bir kıtaya (Müstantik Behçet 10631: 15) yer verilmiştir. Defterlerin tam manasıyla mürettep olmaması da müellifi tarafından kaleme alındığı düşüncesini güçlendirmektedir.

Behcet Dede’nin Hayatı

Behcet Dede hakkında bilgiye ve onun şiirlerinin bir kısmına Son Asır Türk Şairleri (İnal 1999: 271), Türk Şairleri (Ergun: 763) ve Tuhfe-i Nâilî (Yıldırım 2009: 63) adlı biyografik eserlerden ulaşılmaktadır. Türk Şairleri’ndeki malumat, Son Asır Türk Şairleri’nden olduğu gibi nakledilmiştir. Tuhfe-i Nâilî’de yer alan bilgiler ise Son Asır Türk Şairleri’nde yer alan bilgilerin bir özeti gibidir.

Son Asır Türk Şairleri’nde, “Ahmed Behcet Efendi” başlığı altında şairin “*tercüme-i hâline dair mukaddemâ* [önceden, eskiden] *verdiği varaka*”dan faydalanılarak (İnal 1999: 271) hayatına yer verilmiştir. Ayrıca “*olsun*” redifli gazel, “*Dedim sarı çiçeğe neden beñziñ sararmış*” mısrasıyla başlayan ilahi, 1 nazım ve 5 mısra (İnal 1999: 272-273) şiirlerinden örnek olarak sunulmuştur. Bu şiirler, birkaç farklılıkla, çalıştığımız defterlerde yer almaktadır. Bu farklılıklar, şiirlerin günümüz harfleriyle verildiği yerde dipnotlarla gösterilmiştir.

İstanbul’da doğan Behcet Dede’nin doğum tarihi olarak kaynaklarda 1309 (M. 1891/1892) (İnal 1999: 271), 1310 (M. 1892/1893) (Çaylı 1946: 16) ve 1315 (M. 1897/1898) (Oral 1954: 455) tarihleri zikredilmektedir. Babası Hüseyin Hüsnü Efendi, annesi Hatice Hanım’dır. Fatih Merkez Rüştüyesini bitiren Ahmed Behcet, İstanbul Adliye Mektebinin önce zabıt kâtipliği, sonra müstantiklik (sorgu hâkimliği) bölümünü bitirmiştir. Birinci Dünya Savaşı’nda, Ferik Ahmed Muhtar Paşa (1861-1926)’nın maiyetinde vazife yapan şair, onun için bir de medhiye kaleme almıştır. 1926 yılında Ilgın’a müstantik olarak tayin edilmiş, 1930 yılında bu vazifesinden ayrılarak serbest çalışmaya başlamıştır (Çaylı 1946: 16-17).

Behcet Dede’nin 1938 yılında, Tan gazetesinin “Halkın Sayfası” bölümünde Ahmet Behçet Akgüneş (Eski Ilgın Müstantığı) imzasıyla yayımlanan “Atatürk’e Mersiye” adlı şiiri (Akgüneş 16 İkinci Teşrin 1938: 6), onun Soyadı Kanunu’nun çıkarılmasından sonra Akgüneş soyadını aldığını göstermektedir.

Şairin ölüm tarihi eldeki bilgilere göre tespit edilememekle beraber, hakkında yazılan bir makalede geçen “*şimdi serbest çalışmaktadır*” (Çaylı 1946: 16) ifadesi onun makalenin yayımlandığı 1946 yılında sağ olduğunu akla getirmektedir.

Behcet Dede'nin bu çalışmaya konu olan defterlerdeki şiirlerinde mürşidinin adı zikredilmese de Âsitâne-i Uşşâkî Şeyhi Mustafâ Sâfi Efendi'den feyz aldığı (İnal 1999: 272) bilinmektedir. Hüseyin Vassâf; Behcet Dede'nin, Uşşâkî Şeyhi Mustafâ Sâfi Efendi'nin elini abdestsiz ve besmelesiz öpmediğine dair bir hatırasını (Osmânzâde Hüseyin Vassâf 2006: 340) nakletmektedir. Bu bilgiler, şairin “*Ziyâret kıl ki câmi'dir bütün ekvân u âfâkı/Makâm-ı pâk ü pür-nûr-ı Hüsâme'd-dîn-i 'Uşşâkî'*” (TY 10631: 26) mısraları ve bazı kaynaklarda kendisinden “*tarik-ı Uşşâkiyye dervîşânından Behçet Bey*” (Dal 2006: 498) şeklinde bahsedilmesi onun Uşşâkî tarikatına mensup olduğunu düşündürmektedir.

Behcet Dede'nin Edebî Kişiliği

Behcet Dede okumaya başladığından itibaren şiire heves etmiş, bir divan oluşturacak kadar şiir yazmıştır (İnal 1999: 272). Şimdiki bilgilere ve yapılan araştırmalara göre şaire ait şiirler farklı yerlerde, dağınık bir hâdedir. Şair, eserlerinin bir kısmını yakarak veya yırtarak yok etmiştir (Çaylı 1946: 16).

20. yüzyılda yazılmış biyografik kaynaklarda ve dönemin mutasavvıflarının kaleme aldığı çeşitli eserlerde tesadüf edilen “Behcet” mahlaslı şiirlere ve bu mahlasın sahibi hakkındaki malumata ihtiyatlı yaklaşmak gerekir. Zira “*o dönemlerde yaşayan, 'Behcet' ismini ve mahlasını taşıyan şair, mutasavvıf, tabib sayısı çok olduğu için bunların hayatı bazı kaynaklarda karışık bir şekilde verilmiştir*” (Eğri 2022: 39).

Hüseyin Vassâf'ın (1872-1929) Divan'ında “Behcet” ismine sahip iki farklı kişiye rastlanır. Bunlardan birincisi; Vassâf'ın “*hazret-i şeyhim Behcet*” (Hüseyin Vassâf 2012: 76) ve “*Şeyh el-Hac Ali Behcet Efendi*” (Hüseyin Vassâf 2012: 294) şeklinde bahsettiği, 1277 (M. 1860/1861) yılında doğan ve Şeyh İbrahim Hayrânî'nin torunu olan (Gökçek 2021: 90), Tahir Ağa Dergâhı Şeyhi Ali Behcet Efendi'dir (Hüseyin Vassâf 2012: 17). Divan'da, diğer Behcet ise “*Behcet Dede*” şeklinde anılmaktadır. Hüsameddin Uşşâkî Dergâhı Şeyhi Mustafâ Sâfi Efendi'ye intisap eden (Hüseyin Vassâf: 2012: 17) Hüseyin Vassâf, “Behcet Dede”den “*ihvânımızdan*” (Hüseyin Vassâf 2012: 151, 174, 373, 375) diye bahseder. “İhvân” sözünün aynı tarikata ve şeyhe bağlı olanlar (Uludağ 2012: 182) hakkında kullanıldığı ve çalışmamıza konu olan Behcet Dede'nin de Mustafâ Sâfi Efendi'den feyz aldığı (İnal 1999: 272) düşünülünce Hüseyin Vassâf Divanı'nda geçen “*Behcet Dede*”, çalışmamızda incelenen defterlerin müellifi Behcet Dede olmalıdır.

Hüseyin Vassâf, Behcet Dede için kaleme aldığı “*verdi Behcet dervişi*” redifli şiirinde Behcet Dede'nin “*tercemân-ı aşk*” sıfatını hak ettiğini, âşıkâne özellik gösteren sözlerinin Allah'ın ilhamı olduğunu (Hüseyin Vassâf 2012: 429) ifade eder. Hüseyin Vassâf, Behcet Dede'ye ait şiirlerin bir kısmını kendi divanına almıştır: Behcet Dede'nin Hüseyin Vassâf'ın bir mısramı tamamlamasıyla oluşan şiirler (Hüseyin Vassâf 2012: 151, 373), bir mısraı Behcet Dede'ye bir mısraı Hüseyin Vassâf'a ait beyitlerden oluşan bir şiir (Hüseyin Vassâf 2012: 375) Behcet Dede'nin Hüseyin Vassâf'a nazire olarak yazdığı şiirler (Hüseyin Vassâf 2012: 174, 252-253), Behcet Dede'nin Hüseyin Vassâf için yazdığı bir medhiye (Hüseyin Vassâf: 2012: 175). Bu şiirlerden, Vassâf'ın Behcet Dede'nin pişirdiği kahveye dair söylediği bir mısraı Behcet Dede'nin tamamlamasıyla oluşan manzume, Marmara Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi US 0250 numarada “Şiir Defteri” adıyla kayıtlı defterde de geçmektedir. Bu defterde kullanılan hat, çalışmamıza konu olan şiir defterlerinde kullanılan hat ile oldukça benzerdir. Bu hususlar göz önüne alındığında bu defterde yer alan şiirlerin de Behcet Dede'ye ait olduğu düşünülmektedir. Bu defterdeki şiirler yayımlanmıştır (Eğri 2022: 17-43).

Bazı mutasavvıfların eserlerinde (Dal 2006: 498; Osmânzâde Hüseyin Vassâf 2006: 367) şaire ait olduğunu düşündüğümüz başka şiirlere de rastlanmıştır. Ayrıca Nureddin Cerrahî (ö. 1721) için yazılan şiirlerin toplandığı bir antolojide Behcet Dede'nin bir şiiri (Behcet Dede 2012:

108) bulunmaktadır. Bu antolojide, şiirden hemen önce verilen bilgiler Behcet Dede (Ahmed Behcet Efendi) ile ilgili olmasına rağmen bölüme “Eş-Şeyh Ali Behçet Efendi” başlığı verilmiştir.

Cumhuriyet’in ilanından sonra “Akgüneş” soyadını alan şairin Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi ve Türk Yurdu dergilerinde yayımlanan makalelerde (Çağlayan 1946; Çaylı 1946; Kumahmedoğlu 1948; Oral 1954) gazel, tahmis, koşma, nefes, medhiye gibi farklı nazım şekil ve türlerinde kaleme alınmış şiirleri bulunmaktadır. Bu şiirlerde “Behcet” mahlasının yanında “Keşfi” mahlasına da rastlanmaktadır. Akgüneş’in “*Eyâ dilber cemâlin şem’ine pervâneeler lâzım*” mısraıyla başlayan bir şiiri ise Bekir Sıdkı Sezgin tarafından evcara makamında bestelenmiştir (Çoban 2012: 108).

Şairle görüşen Oral (1954), Ahmet Behçet Akgüneş’in Divan, Hakk’a Doğru adını taşıyan ve tasavvufî şiirlerini ihtiva eden bir mecmua, İstiklal Savaşı piyesi, Timurlenk Yıldırım Harbi gibi basılmamış eserlerinin olduğunu haber vermekte ve onu şu sözlerle anlatmaktadır:

“*Üstü başı, tavrı ve edası her şeyi ile bir insan harabesi, bir meczub-ı İlâhî... O kadar güzel konuşuyor, arada şiirler okuyordu ki insan harabede bülbül ötüyor zannederdi. Sanki Fuzûlî’nin veya Yûnus’un ruhu onda dil olmuş söylüyordu. Edebiyattan, tasavvuftan her şeyden salahiyyetle bahsediyordu*” (Oral 1954: 455).

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 10631 ve TY 10673 numaralarda kayıtlı defterlerde mevcut şiirlerden hareketle Behcet Dede’nin şairliği hakkında şunları söyleyebiliriz¹:

“Behcet” ve “Behcet Dede” mahlaslarını kullanan şair, farklı nazım şekillerinde şiirler yazmıştır. Defterlerde 20 gazel (TY 10631: 3-14; TY 10673: 1-4, 21, 22, 46, 47), 3 kıta (TY 10631: 15, 28, 29), 2 nazm (TY 10631: 30; TY 10673: 48), 1 muhammes (TY 10673: 45)in yanı sıra 3 ilahi (TY 10631: 1, 2, 27), 27 beyit (TY 10631: 16-26; TY 10673: 5-20) ve “Mesâri” başlığı altında 22 mısra (TY 10673: 23-44) mevcuttur.

Gazelerde kullanılan redifler şunlardır: “*söyler*”, “*bilmez kandedir*”, “*ederse çok mudur*”, “*Hû’dur bizim*”, “*bize Hû’dan gelir*”, “*vermem*”, “*yazık*”, “*eyledi*”, “*zâhid*” (2 gazel), “*var*”, “*kadar*”, “*âdemdedir*”, “*göstersin*”, “*olsun*”, “*nefsin*”, “*gül*”, “*biz*”. Şairin redifleri önemli ölçüde Türkçe kelimelerden seçtiği görülmektedir.

“Mesâri” başlığı altındaki mısralar, hece vezniyle yazılan kimi beyit örnekleri ve ilahiler dışında defterlerdeki bütün şiirler aruz vezniyle kaleme alınmıştır. 15 manzumede *Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün*, 10 manzumede *Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün*, 10 manzumede *Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün* kalıbı kullanılmıştır. *Mef’ülü Mefâ’ilü Mefâ’ilü Fe’ülün* ve *Mef’ülü Mefâ’ilü Fe’ülün* kalıpları ile yazılan birer şiir mevcuttur. Hece vezninin ise 7, 8, 11 ve 14’lü kalıpları kullanılmıştır.

Şair; vezin, kafiye ve redif dışında aynı ünlü veya ünsüz harfin tekrarından ahenk unsuru olarak faydalanır. Aşağıdaki beyitte “a” ve “c” seslerinin tekrarıyla bir ahenk yakalanmıştır:

*Cisme cândan, câna cânândan gelir feyz-i hayât
Cismi câna, cânı cânâna verip de bul necât* (TY 10631: 20)

Şiirlerin bir kısmı klasik Türk şiiri geleneği, bir kısmı ise dinî-tasavvufî Türk halk şiiri geleneğinden izler taşımaktadır. Şiirlerinde mevcut bazı ıstılahların tasavvufî manaları haiz

¹ Behcet Dede (Ahmet Behçet Akgüneş) hakkında hazırladığımız ve yayım aşamasında olan monografide şairin tespit edilebilen bütün şiirleri bir araya getirilerek incelenmiş, edebî kişiliği daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

olduğunu şairin kendisi haber vermektedir: “*Ma'nevî mey-hânedir dergâhımız/Câm-ı 'aşkı nûş eder âgâhımız*” (TY 10631: 18).

Umumiyetle açık ve anlaşılır bir dil ile kaleme alınmış şiirlerde “*Reng ü bû-yı verd-i handân-ı vefâ âdemdedir*” (TY 10631: 14/6) mısraındaki türden uzun tamlamalara nadir rastlanır.

Behcet Dede'nin; biri Seyfullâh Nizâmoğlu (ö. 1010/1601)'nun, diğeri Nakşî Ali Akkirmânî (ö. 1065/1655)'nin gazeline nazire iki gazeli vardır. Şairin “*Sanma kim tâc u kemer devrân imiş/Âdemi âdem kılan 'irfân imiş*” (TY 10631: 17) beyti, pek çok mutasavvıf şairi etkileyen Yûnus Emre (ö. 720/1320 [?])'nin “*Dervîşlik didükleri hırkayla tâc degül/Göñlin dervîş eyleyen hırkaya muhtâc degül*” (Tatçı 1990: 680) mısralarını hatıra getirmektedir. TY 10631 numarada kayıtlı defterde, “*Sordum sarı çiçeğe benzin neden sarıdır*” mısraıyla başlayan ve halk arasında Yûnus Emre'ye mâl edilen ancak Bursalı Âşık Yûnus'a ait olan (Özçelik 2013: 122; Kemikli, 2012) şiire bir nevi nazire sayılabilecek “*Yûnus Tarzında*” (TY 10631: 27) başlığını taşıyan bir ilahiye yer verilmiştir.

Behcet Dede'ye ait bir makta' beytinde daha hoş ve özgün şiirler yazma isteğine rastlanırken başka bir makta' beytinde ise şiirini okuyanların kendisinin bir nağmesini bin bülbüle değiştireceği ifade edilir:

*Bu 'âciz Behcete feyz-i safâ ver bâg-ı sâfiden
Eyâ pîr-i keremkârım daha hoş şi'r-i ter saçdır* (TY 10673: 48/2)

*Şi'riñ okuyan der saña Behcet
Biñ bülbüle bir nağmeñi vermem* (TY 10631: 8/5).

Behcet Dede'ye göre önemli olan aşk ve rindliktir. İki defterde “zâhid” redifli birer manzume bulunmaktadır. Gerek bu şiirlerde gerekse diğer şiirlerde zâhid yerilmektedir. Zâhid; lafızda, kesrette kalmış ve manaya geçememiştir. Elinden kitap düşme bile manaya ve öze ulaşamadığı için ilmi onu cehalet vadisine düşürmüştür. Dünyada sürekli endişe ve kaygı ile yaşamış, ibadetten bir an olsun başını kaldırmamıştır. Bu da onun Kudret Nakkâşî'nin sanatını fark edememesine sebep olmuştur. Zâhid, rindlerin yüzlerde Allah'ın nurunu gördüğünü anlayamadığından ehl-i kemâl olamaz. Vahdet sarayına ise yalnızca ehl-i kemâller girebildiği için o sarayın kapısı zâhide açılmayacaktır. Manaya ulaşan aşk ehli için ise mescit ve meyhane, Kâbe ve puthane birdir:

*Ehl-i 'aşka mescid ü mey-hâne bir
Ehl-i vasla Ka'be vü büt-hâne bir* (TY 10631: 24).

Dünyaya aşk nazarıyla bakan şair; gecenin siyah olmasını, vakti gelince gündüze dönmesini hep aşka bağlamaktadır. Gece, çaresiz ve garip bir âşık olduğu için matem elbisesinde zayıf cismini saklamıştır. Gökyüzünün ağarması ise sabah olmasından değil de gecenin, aşkın şiddetinden elbisesini çıkarmasındandır (Hüsni Talil):

*Bir siyeh-baht 'âşık-ı bî-çâredir leyl-i garîb
Cism-i zârın câme-i mâtemde pinhân eyledi*

*Subh erişdi sanmayñ şeb şiddet-i sevdâ ile
Ref' edip tenden libâsın kendin 'uryân eyledi* (TY 10631: 10/3-4).

Defterlerdeki yegâne muhammes örneği olan “*bülbül*” redifli şiirde (TY 10673: 45) ise âşığın hâli bülbül vasıtasıyla anlatılmaktadır. Sevdiğini ağyar içinde gören bülbül feryat etmektedir. Ancak bülbülün inciye benzeyen nağmelerinin mealini kimse anlamaz, onun nutkundaki mana meçhul kalır. Hâlbuki bülbül âşıklara vahdet bağından haber vermektedir. Muhabbet badesini ezelde içen bülbül, vefalıdır ve cananını insanlara ibret olacak kadar candan sevmektedir.

Şair, aşkı anlatmada zaman zaman mûsikî istilahlarından faydalanmakta, kalbini saza benzeterek onun gam mızrabıyla daima inlediğini ve efgânının perde perde yükseldiğini ifade etmektedir:

*Sâz-ı kalbim dâ'imâ mızrâb-ı gamla inliyor
Perde perde Behcetâ yükseldi efgânım yazık (TY 10631: 9/5).*

Sözlerinin efsane değil, kuş dili olduğunu (TY 10673: 37) söyleyen Behcet Dede öte taraftan şairin yalanının tatlı dinleneceğini ifade etmektedir: *Şâiriñ yalanı tath diñlenir* (TY 10673: 37). Güzelin peşinde ve güzeli anlatmanın gayreti içinde olan şairin bir nevi hayal dünyasında yaşadığı göz önüne alındığında sözlerini tavsif ederken “yalan” kelimesini mecazî manada kullandığı (Akpınar, 2014, s. 45), muhayyel ve benzeri anlamları da kastettiği düşünülebilir.

İlim ve hikmetin Allah'tan geldiğini “*Ey efendim 'ilm ile hikmet bize Hûdan gelir*” (10631: 7/1) diyerek ifade eden şair, irfan ehli olmanın ilim sahibi olmaktan daha önemli olduğu (10631: 4/3; 10673: 7, 8) beyanında bulunur. Bilhassa “*Mesâri*” ve “*Ebyât*” başlıkları altında toplanmış şiirlerde hikemî tarzın izlerinden de bahsetmek mümkündür. Kimi zaman bir tecrübenin neticesini anlatan hakîmâne ifadelerde, ekseriyetle ahlakla ilgili hususlara değinilir (Kırbyık 2009: 167). “*Hikmet, bir bakıma, ait olduğu toplumun dünya görüşüdür*” (Mengi 1987: IX). Dolayısıyla hikemî tarzın özelliklerini taşıyan şiirlerden hareketle, bu şiirin sahibi olan şairin içinden çıktığı toplumun ahlak anlayışı, dünyaya bakışı ve zihniyeti hakkında bazı fikirlere ulaşılabılır. Behcet Dede'nin, cahile kendini cahil gösterenin rahata erdiğini ve herkesten arif olan kişinin irfanını gizlemek suretiyle halka irfan gösteren kişi olduğunu veciz bir şekilde anlattığı şu beyitleri bu çerçevede değerlendirilebilir:

*Düşdü derde münkir-i gaddâra burhân gösteren
Buldu râhat kendini nâdâna nâdân gösteren*

*Der iseñ ki cümleden 'ârif olan kimdir derim
Setr-i 'irfân eylemekle halka 'irfân gösteren (10631: 30)*

Sehl-i mümteni, “*gayet kolay görüldüğü hâlde taklidine kalkışılınca güçlüğü anlaşılınca eserler*” (Tahirü'l-Mevlevî 1994: 133) hakkında kullanılan bir tabirdir. Sade dil, kısa ve tabii bir anlatım, veciz ifade, lüzumsuz kelimelerden uzak olma (Kırbyık 2018: 359) sehl-i mümteninin özelliklerindedir. Behcet Dede'nin “*Mesâri*” başlığı altında topladığı ve bazen bir atasözünü andıran berceste mısralarının sehl-i mümteni vasfını taşıdığını söylemek mümkündür: *Elbette su vermez ipsize kuyu, Diñleyen olmuyor “Edeb yâ Hû”yu, Çağiltısı belli eder dereyi, Çıkması pek güçdür inmesi kolay, Yutması güç olan lokmayı yeme, Körden kördür yalnız kendini gören* (TY 10673: 23, 24, 25, 29, 30, 31, 39).

Behcet Dede'nin bazı mısra ve beyitlerine antolojilerde de (Soykut 1968: 954-955; Özalp 2012: 201, 351) yer verilmiştir.

Behcet Dede'nin İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 10631 ve TY 10673 Numarada Kayıtlı Defterlerde Yer Alan Şiirleri

[TY 10631]

Destûr Efendim

[1]

Cihan İNER

1. Yâ İlâhî çâre senden
Sînemdeki yâre senden
2. Vuran seniñ hançer seniñ
Elem seniñ; keder seniñ
3. Seniñ beni derde atan
Gevher kılıp pula satan
4. ‘İrfân ile âbâd eden
Mihnet ile ber-bâd eden
5. Gül eyleyip nâlân eden
Yûsuf kılıp giryân eden
6. Leylâ kılıp Mecnûn eden
Dil-şâd kılıp dil-hûn eden
7. Mâ-dâme ki fermân seniñ
Mâ-dâme ki dermân seniñ
8. Derdim için çekmem keder
Lutfuñ ile elbet geçer
9. Teslîm saña **Behcet Dede**
Sen var iken kime gide

[2]

Âsitân-ı Hazret-i Pîr Hakkında İlâhîdir:

1. Âsitânıñ uludur
‘İrfân ile doludur
‘Âlem onuñ kuludur
Yoluñ Allâh yoludur

Sen şâh-ı evliyâsıñ
Vâris-i Mustafâsıñ
2. Âdâb ile erkânıñ
Haşre sürer devrânıñ
Sönmez şem‘-i ‘irfânıñ
Behcet diler ihsânıñ

Sen şâh-ı evliyâsıñ
Vâris-i Mustafâsıñ

[3]²

Hazret-i Nakşîye Nazîredir

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

1. Eyâ dil sırr-ı 'aşkı sanma kim yalnız dehân söyler
Onu bülbül lisân-ıla, fakat gül bî-zebân söyler
2. Ne varsa hepsi gûyâdır görürsün sûretâ hâmûş
Yazık gafletdesiñ bunlar saña Hakdan nişân söyler
3. Özüñde Hakkı bulduñsa bilirsün sözdeki sırrı
Odur nâtik olan ancak ne ten söyler, ne cân söyler
4. 'Anâsır câmesin kimdir giyen fehm eylemez gâfil
Bakar da ehl-i sûret zann eder pîr ü cevân söyler
5. Me'âl-ı nutkuna Hakkıñ beşerdir tercemân lîkin
O kim sâdik degil Hakka tutar halka yalan söyler
6. Erer feyz-i Kelîmu'l-lâha 'ârifler eyâ **Behcet**
Açarsañ cân kulagiñ Hak saña senden 'ıyân söyler

[4]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Kim ki lâdan geçmedi illâyı bilmez kandedir
Kim ki nefsin bilmedi Mevlâyı bilmez kandedir
2. Zâhidiñ kesretde kalmışdır özü elfâz ile
Bilmeyen 'ilm-i ledün ma'nâyı bilmez kandedir
3. Hâl ile tahsîl-i 'irfân etmeyen bî-çâreler
Harfi bilse nokta-i zîbâyı bilmez kandedir
4. Kim ki sahrâ-yı cünûn-ı 'aşka dâhil olmadı
Derse Mecnûnum yalan Leylâyı bilmez kandedir
5. Nefs ü rûhuñ bilmeyen esrârını **Behcet Dede**
'Arşı, kürsî, esfel ü a'lâyı bilmez kandedir

[5]

Çok mudur

² Nakşî Ali Akkirmâni Divanı 39. gazele (Atik, 2003, s.202) naziredir.

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Reng-i rûyu 'âlemi hayrân ederse çok mudur
Bülbülü hâmûş, gülü nâlân ederse çok mudur
2. Biñ Zelîhâ-yı zamânı şivesi mebhût eder
Yûsufu Ya'kûb gibi giryân ederse çok mudur
3. Fitnesiz kılmaz tecellî pertev-i dîdârı çün
Fitnelerle 'âlemi vîrân ederse çok mudur
4. Gamze-i cellâdına cân vermeyen bulmaz bekâ
'Âşıkân-ı hüsnünü kurbân ederse çok mudur
5. Öyle bir mihr-i cemâle 'âşıkız **Behcet Dede**
Nûr-ı vechi kalbimiz sûzân ederse çok mudur

[6]³

Hazret-i Seyyid Seyfu'l-lâha Nazîredür

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Mest-i 'âşıkız bâde-i 'irfânımız Hûdur bizim
Bezm-i dilde sâkî-i nâzânımız Hûdur bizim
2. Bû-yı Hakkı şemm eder dâ'im meşâm-ı cânımız
Lâle, sünbül, gonca-i handânımız Hûdur bizim
3. Şems-i zâtîñ pertevindendir cihânîñ varlığı
Nakşımız, mir'âtımız, elvânımız Hûdur bizim
4. Ol kadar yok olmuşuz kim yokla ta'rifî muhâl
Sırr-ı gaybız, sûret-i pinhânımız Hûdur bizim
5. Sormuş olsañ ben de bilmem kandedir **Behcet Dede**
Zâhiren biz bundayız seyrânımız Hûdur bizim

[7]

Hûdan Gelir

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Ey efendim 'ilm ile hikmet bize Hûdan gelir
Himmetiñle neşve-i vahdet bize Hûdan gelir
2. 'Aşka yâr olduk ezelden zilleti kıldık kabûl
Ey 'azîzim rütbe-i 'izzet bize Hûdan gelir

³ Seyfullâh Nizâmoğlu Dîvânı 154. gazele (Söylemez, 2013, s. 283-284) naziredir.

3. Bezm-i dilde dil-ber-i pinhânımız oldu 'ıyân
Mest-i zâtız bâde-i vuslat bize Hûdan gelir
4. Varlığı yokluk cihânîñ, yokluğu varlık imiş
Olmuşuz yok gevher-i kudret bize Hûdan gelir
5. Öyle vüs'at bulmuşuz kim zerremiz olmaz cihân
Şemse döndük pertev-i **Behcet** bize Hûdan gelir

[8]

[*Mef'ûlü Mefâ'ilü Fe'ûlün*]

1. Biñ şemse seniñ zerreñi vermem
Biñ mâha seniñ gölgeñi vermem
2. Ey gözlerimiñ nûru efendim
Biñ zühreye bir dideñi vermem
3. Ey zülf ü ruhu leyl ü nehârım
Biñ çarha seniñ gamzeñi vermem
4. Biñ gonce-i handân-ı bahâra
Rûyuñda açan handeñi vermem
5. Şi'riñ okuyan der saña **Behcet**
Biñ bülbüle bir nağmeñi vermem

[9]

[*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*]

1. Katre katre akdı gitdi eşk-i çeşmânım yazık
Dâne dâne hâke düşdü dürr ü mercânım yazık
2. Ey dil-ârâ la'l-i gül-gûn-ı latîfiñ uğruna
Damla damla akdı eksildi kızıl kanım yazık
3. Sende zâlim zerrece lutf u mürüvvet görmedim
Zerre zerre oldu zâyi' cevher-i cânım yazık
4. Kılmadıñ gül-çîn-i bâg-ı vuslatıñ dil-ber beni
Pâre pâre oldu hâr-ı gamla dâmânım yazık
5. Sâz-ı kalbim dâ'imâ mızrâb-ı gamla inliyor
Perde perde **Behcetâ** yükseldi efgânım yazık

[10]

Leyle-i Berâtda Âsitân-ı Hazret-i Pırde Seher Vakti Tulû' Eylemiştir

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Subha dek kalb-i hazînim âh u efgân eyledi
Yandı durdu iştikâ-yı derd-i hicrân eyledi
2. Levha-i tasvîridir gülzâr-ı elvân-ı şafak
Tâze tâze yâre açdı sînesin kan eyledi
3. Bir siyeh-baht 'âşık-ı bî-çâredir leyl-i garîb
Cism-i zârın câme-i mâtemde pinhân eyledi
4. Subh erişdi sanmayîñ şeb şiddet-i sevdâ ile
Ref' edip tenden libâsın kendin 'uryân eyledi
5. Sanma hûrşîd-i felekdir şarkı tenvîr eyleyen
Berk-ı âhım şu'le saldı ufku tâbân eyledi
6. Gamlı göndermez eyâ **Behcet Dede** pîriñ seni ⁴
Çün serây-ı rif'at-i feyzinde mihmân eyledi

[11]

[Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün]

1. 'Ömründe yazık bâdeyi hiç tatmadı zâhid
Bir dem bile dünyâ gamını atmadı zâhid
2. Bî-zevk u safâ ayrılacak bezm-i fenâdan
Cân tende iken cânına cân katmadı zâhid
3. Gündüzleri hûlyâ, gece endîşeli rü'yâ
Ser-mest olarak gâ'ilesiz yatmadı zâhid
4. Uğruna meyîñ çok kişi hep varını satdı
Ol köhne olan zühdü neden satmadı zâhid
5. Dünyâda safâ sürmedi 'ukbâda da **Behcet**
Zann etme ki gird-âb-ı gama batmadı zâhid

[12]

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

1. Meded sâkî meded mey sun derûnumda harâret var
Ne yapsam bulmuyor lezzet dehânımda merâret var

⁴ "emîn ol **Behcetâ**" ifadesinin üstü çizilerek "eyâ **Behcet Dede**" yazılmıştır.

2. Ayağın öpseler lâyık büyükdür ol kadar lutfuñ
Şarâbın neşve-efzâdır, cemâliñde letâfet var
3. Safâ eyyâmı gelmekte bahâra kalmadı bir şey ⁵
Seniñ sâyeñde ey sâkî bize dünyâda cennet var
4. ‘İbâdetden başın kaldır bir az bak rû-yı hûbâna
Eyâ zâhid düşün Nakkâş-ı Kudretde ne san’at var
5. Dem-â-dem bâde nûş eyle safâ sür bezm-i ‘âlemde
Elem çekme eyâ **Behcet** erenlerde mürüvvet var

[13]

[Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün]

1. Bir belâ yok ‘âşık-ı nâ-çâra hicrânın kadar
Sevgilim yakmaz cânım nâr-ı sûzânın kadar
2. Ol kadar mahrûm iken bû-yi vefâdan gül bile
Bülbülü rencide kılmaz verd-i handânın kadar
3. Öyle sâhirsın ki efsûn etmede Hârût bile
Şühbesiz mâhir degildir çeşm-i fettânın kadar
4. Ben emînim ey büt-i nâzûk-beden İblîs dahi
Düşmen-i îmân degildir zülf-i nâzânın kadar
5. Gerçi kâfir olduğun bilmez degil **Behcet** seniñ
‘Âşıkâ rahmın olaydı bârî îmânın kadar

[14]

Âdemdedir

[Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün]

1. Gayra bakma ey gönül kân-ı vefâ âdemdedir
Cân verir cânânına cân-ı vefâ âdemdedir
2. Hâtem-i Tâ’î de olsa bî-vefâ âdem degil
Lutf u ikrâm, ni’met-i h’ân-ı vefâ âdemdedir
3. Aç gözün ‘âlemde gâfil her denîniñ pâyına

⁵ Bu mısranın sonuna surhla parantez içinde numara verilerek şiir bittikten hemen sonra bu numarayla açıklama yapılmış: “Bahârdan evvel yazdım idi”

Âb-1 rûyuñ dökme ihsân-1 vefâ âdemdedir

4. Verme gönülün bî-vefâya uğradır derde seni
Derd-i dil iksîri, dermân-1 vefâ âdemdedir
5. Dürr ile mercân arar mı katrede erbâb-1 'akl
Varsa gevher, bahr-1 'ummân-1 vefâ âdemdedir
6. Bî-vefâ dil-ber de olsa bûyu olmaz **Behcetâ**
Reng ü bû-yı verd-i handân-1 vefâ âdemdedir

[15]

Nev-rûz-1 Meserret-efrûz Hakkında Kıt'a

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. 'İd-i ekberdir bu gün mevlûd-1 şâh-1 evliyâ
Sâyesinde başladı nev-rûz-1 ikbâl-i felek
2. Doldu 'âlem nûr ile burc-1 velâyet pür-ziyâ
Yüz sürer tebrîk için dâmân-1 çarha her melek

[16]

Beyt

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Cân ile merbût iken cânâ saña
Ölmeden ayrılmak ölmekdir baña

[17]

Ebyât

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Sanma kim tâc u kemer devrân imiş
Âdemi âdem kılan 'irfân imiş

[18]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Ma'nevî mey-hânedir dergâhımız
Câm-1 'aşkı nûş eder âgâhımız

[19]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Bende-i pîr-i mugânız zâhidâ
Katrede mahfî cihânız zâhidâ

[20]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Cisme cândan, cânâ cânândan gelir feyz-i hayât
Cismi cânâ, cânı cânâna verip de bul necât

[21]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Muktezâ-yı hikmet-i zât-ı Hudâ
Gülde yok, bülbülde var bû-yı vefâ

[22]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Bî-vefâlar rûz u şeb zevk u safâya daldılar
Kûy-i yâre varmayıp şehr-i emelde kaldılar

[23]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Terk ederseñ 'âlemi 'âlem seniñ
Şimdi neñ var söyle ey âdem seniñ

[24]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Ehl-i 'aşka mescid ü mey-hâne bir
Ehl-i vasla Ka'be vü büt-hâne bir

[25]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Ten gözüyle görmesi kâbil degil tensiz beni
Bildi sırrım cân gözüyle seyr eden bensiz beni

[26]

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Ziyâret kıl ki câmi'dir bütün ekvân u âfâkı
Makâm-ı pâk ü pür-nûr-ı Hüsâme'd-dîn-i 'Uşşâkî

[27]

Yûnus Tarzında:

1. Dedim sarı çiçeğe neden beñziñ sararmış
Dedi baña ey 'âşık kaderimde bu varmış
2. Dedim sarı çiçeğe 'aşkıñ kıymeti nedir ⁶
Dedi onu tatmayan insân degil davarmış
3. Dedim dostu gönlünü veren neden bellidir
Dedi insân her kimi severse çok añarmış
4. Dedim kimdir dil-beriñ eñ vefâlı 'âşıkı
Dedi ki ol kişidir başa câna kıyarmış

⁶ kıymeti nedir: keyfiyeti ne SATŞ.

5. Dedim kimdir eñ alçak dedi kıymet bilmeyen
Tûti şekker severmiş, karga leşe konarmış
6. Dedim söyle ey çiçek 'aşka yanmak kolay mı
Dedi evvel yanmayan soñunda çok yanarmış
7. Dedim söyle ey çiçek **Behceti** tanır mısıñ
Dedi o bir cevhermiş misli nâdir çıkarmış

Kıta'ât

[28]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Bir perî-peyker göründü gözüme
Sanki 'aks etdi Hudâ âyîneme
2. Ka'beden 'âlî kılar büt-hânemi
Sûreti tasvîr olunsa sîneme

[29]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. İstedim olsun murâdıñ ey felek
Ber-murâd olmak tenezzüldür baña
2. Zevk-ı ikbâliñ için çekmem emek
Câmiñi nûş eylemek züldür baña

[30]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Düşdü derde münkir-i gaddâra burhân gösteren
Buldu râhat kendini nâdâna nâdân gösteren
2. Der iseñ ki cümleden 'ârif olan kimdir derim ⁷
Setr-i 'irfân eylemekle halka 'irfân gösteren

[TY 10673]

Destûr Yâ Hazret-i Pîr

[1]

Göstersiz

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

1. Ne lâzım gül, bize ol nâzenîn ruhsârı göstersiz
Bahâr-ı hüsnüne zînet veren ezhârı göstersiz
2. Ne lâzım sünbül-i hoş-bû, açar mı kalb-i mağmûmı

⁷ Der iseñ ki: Dersen ey yâr SATŞ.

Dağıtsın gerden üzre zülf-i zerrîn-târî göstere

3. Ziyâ-yı mihr ile rûşen olur mu kalbi 'uşşâkıñ
Açıp da sînesin cismindeki envârî göstere
4. Ne añlar 'âşıkân bâğda nihâlânı temâşâdan
Gezinsin şöyle dil-ber şîve-i reftârî göstere
5. Fedâ olsun o nâzûk dil-bere âsârî dünyânıñ
O sîmîn-ten bize cismindeki âsârî göstere
6. Kitâbı n'eylesin 'âşık olan zâhid gibi **Behcet**
O dil-ber nüsha-i hüsnündeki esrârî göstere

[2]

Olsun

[*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*]

1. Gülüm gel bâde nûş eyle yine ruhsârîñ al olsun
Eyâ şîrîn-dehen dil-ber saña bâde halâl olsun ⁸
2. Olup mest ehl-i 'irfânı dahi 'işveñle mest eyle
Şu gülzâr-ı fenânıñ derd ü âlâmı hayâl olsun
3. Güzel yüzlerde envâr-ı Hudâyı seyr eder rindân
Bu sırrı añlamaz zâhid nasıl ehl-i kemâl olsun
4. Bizi ta'n etme de dâ'im, bulun meclisde her şeb sen
Oña rağmen mahabbet bezmi cennetden misâl olsun
5. Degil âdem haberdâr olmayanlar hâl-i sevdâdan
Düşenler kıl ile kâle ne mümkün ehl-i hâl olsun
6. Erip feyz-i kemâl-i 'aşka 'ârif olmayan kimse
Ne mümkün **Behcetâ** kim dâhil-i bezm-i visâl olsun ⁹

[3]

Der-Vasf-ı Bâde

[*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*]

1. Bâdedir âb-ı hayât-ı ehl-i dil
Bâdeyi tahkîr eden 'ârif degil

⁸ Eyâ: İç ey SATŞ.

⁹ Ne mümkün **Behcetâ** kim dâhil-i bezm-i: Degil kâbil ki **Behcet** dâhil-i dâr-ı SATŞ.

2. Rind olan bir gün yaşarsa bâdesiz
Sen onu sayma hayâtda, mürde bil
3. Dâhil-i cennet de olsa bâdesiz
Bâde-nûşa neş'e vermez selsebîl
4. Durma doldur bâde ver sâkî bize
Neşve bahş eyle gubâr-ı kalbi sil
5. Bâdeyi vasf eyledi **Behcet Dede**
Hiddetinden ehl-i zühhd olsun fitîl

[4]

Zâhid

[*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*]

1. İçilmez mi elinden böyle sâkîniñ şarâb zâhid
Bakan ruhsârına söyle kazanmaz mı sevâb zâhid
2. Seniñ hiç yok mı insâfiñ ne yapsak biz günâh dersiñ
Olan rind-i safâ-perver niçün çeksin 'azâb zâhid
3. Seni 'ilmiñ düşürmüşdür yazık bu vâdî-i cehle
Okursuñ boş yere düşmez eliñden hiç kitâb zâhid
4. Ne sırrdır bâdeniñ sekri, kimiñdir cilve-i dil-ber
Eger 'âlim iseñ ver bu su'âle bir cevâb zâhid
5. Merâmı çünkü görmekdir o yâriñ cismini 'uryân
Bilir mi 'âşık-ı âşüfte-ser 'âr u hicâb zâhid
6. Olur **Behcet** serây-ı vahdete ehl-i kemâl dâhil
Açılmaz çalma bî-hûde saña aslâ o bâb zâhid

Ebyât

[5]

Eger mümkün ise hidmetsiz himmet
Bütün dedeleriñ cânına minnet

[6]

Himmet alsa bile hidmet etmeyen
Lezzet almaz tuzsuz ta'âmı yiyen

[7]

Dersde bir olanlar 'irfânda bir mi

Velî olanlarıñ hepsi de pîr mi
[8]

Sâlikden ders degil, ‘irfân isterler
Temîz kalble sıdk-ı îmân isterler
[9]

İlerlesin her kes geri kalayım
Ben şeyhlik istemem dervîş olayım
[10]

Ârzû eden varsa gitsin ileri
‘Âşık olan bilmez ileri, geri
[11]

‘Aşk ehlini mürşid bıraksa eger
On iki menzilden ileri gider
[12]

‘İrfân yolu degil, ‘aşk yolu yolum ¹⁰
Uçurum doludur sağ ile solum
[13]

Bil ki okuduğu kitâb başkadır
Behcetiñ içdiği şarâb başkadır
[14]

Dolu, boş bir ise niçün dolmalı
Niçün gayret edip âdem olmalı
[15]

Baña oynamayıñ erenler oyun
Arslan olan kişi olur mu koyun
[16]

Doğrusu yiyemem erenler dayak
Büsbütün çekerim mektebden ayak
[17]

Bir oyun yaparak nefsi yıkarım
Pîriñ himmetiyle gâlib çıkarım
[18]

Dikkat et zerrede cihân gizlidir
Bu ten libâsında ne cân gizlidir
[19]

İster ise yapar, dilerse yıkar

¹⁰ “‘irfân” kelimesinin üstü çizilerek “zühd” yazılmıştır. Ancak hece vezni açısından “‘irfân” kelimesi uygun olduğu için bu kelime tercih edilmiştir.

Ummadığın kişi nâz ehli çıkar

[20]

Bu sa'y u gayretten maksad kazandır
Yalnız **Behcet** değil, her kes kıskandır

[21]

[*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*]

1. Neler çekmekteyim dâ'im elinden el-amân nefsiñ
Tezâyüd etmede hayfâ belâsı her zamân nefsiñ
2. Onu yenmek kolay sanma, bilir pek çok oyun zâlim
Zebûn-ı pençe-i kahrı olur çok pehlevân nefsiñ
3. O mel'ûnuñ eger görse dayanmaz zulmünü cellâd
Usanmışdır ezâsından emîn ol kim cihân nefsiñ
4. Zen-i sehâra beñzer âdemi iğfâl eder kâfir
Halâs olmaz elinden bilmiş ol pîr ü cevân nefsiñ
5. Eyâ pîrim efendim himmetiñle **Behceti** kurtar
Harâb oldum elinden, yanmada dâ'im bu cân nefsiñ

[22]

[*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*]

1. Kâffe-i ezhârîñ olmuş sevgilim sultânı gül
Nev-bahâr oldukda gülşende kurar dîvânı gül
2. Doğrusu her cinsi dil-ber, doğrusu her rengi hoş
Dâ'imâ giymekte türlü câme-i elvânı gül
3. Her ne dem gülzâra çıksam hep seni yâd eylerim
Sevgilim senden mi almış yoksa hüsn ü ânı gül
4. Dil-rübâdır ol kadar kim sanma yalnız bülbülü
Eylemişdir 'âlem içre her kesi hayrânı gül
5. Mazhar olmuş medhine 'âşıklarıñ, şâ'irleriñ
Mest eder bûyuyla dâ'im sâhib-i 'irfânı gül
6. Gerçi hüsnen bir kusûru yok, fakat bir hâli var
Bî-vefâdır incitir pek bülbül-i nâlânı gül
7. Cem' eder bilmem neden ağyârı her dem bezmine
Doldurur gülzâr içinde hâr ile her yanı gül

8. Kıskanır ‘âşık bu hâli doğrusu **Behcet Dede**
Allâh Allâh kendine ‘âşık kılar hûbânı gül
Mesâri’
[23]
- Şâiriñ yalanı tatlı diñlenir
[24]
- Elbette su vermez ipsiz kuyu
[25]
- Diñleyen olmuyor “Edeb yâ Hû”yu
[26]
- Sâhte delilere çalmalı teber
[27]
- Erenler taş eder taş atan eli
[28]
- Yıkılmaz pîrine istinâd eden
[29]
- Çağılısı belli eder dereyi
[30]
- Çıkması pek güçdür, inmesi kolay ¹¹
[31]
- Yutması güç olan lokmayı yeme
[32]
- Çoğu yüz vermeden ister astarı
[33]
- Himmeti turalım koşuñ dedeler
[34]
- Çok hizmet etmişdir etmedim diyen
[35]
- Söyle kerâmetiñ okkası kaçā?
[36]
- İnsân yorulunca araba ister
[37]

¹¹ inmesi: ammâ inmesi gâyet SATŞ.

Kuş dilidir sözüm efsâne değil
[38]

Üşürsün yırtarsan perdeyi kışın
[39]

Körden kördür yalnız kendini gören
[40]

Bende yok mudur hak yalnız sende mi
[41]

Servetim olmasa cevher saçamam
[42]

Dönülmez meydâna çıkdıktan sonra
[43]

Nerde göster kerâmetiñ tarlası
[44]

Taş atma ödersiñ kırdığıñ câmı
[45]

Bülbül

[*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*]

1. Gülistânda garîbâna öter vakt-i seher bülbül
Hazîndir nevhâsı gâyet verir kalbe keder bülbül
Me'âlin anlamaz kimse saçar pek çok güher bülbül
Görür ağyâr içinde yârini feryâd eder bülbül
Verir 'uşşâka dâ'im bâğ-ı vahdetden haber bülbül
2. Ne hikmetdir ki 'âlemde vefâ resmin bilir bir kuş
Bu mahlûkuñ bütün hâli 'ukûlü eyliyor medhûş
Emînim ki mahabbet bâdesin kılmış ezelden nûş
Huzûr u h'âbı terk eyler gülistânda kalır bî-hoş
Gel 'ibret al nasıl cânânı cândan sever bülbül
3. Neden bilmem benim zihnim olur bu murg-ıla meşgûl
Cihânı ser-te-ser verseñ bu mahlûka değil makbûl
Hudâ kılmış bu mahlûku kemâl-i 'aşk-ıla mecbûl ¹²
Bilen yokdur yazık nutkundaki ma'nâ kalır mechûl
Merâk eyler bunu kalbim 'aceb söyler neler bülbül
4. Sükûnetden alır lezzet, karañlıkda öter ekser
Nedir bilmem kılan böyle bu mahlûku zalâm-perver
Sadâ-yı dil-keşi dâ'im beni mahmûr-ı 'aşk eyler

¹² "hayvânı" kelimesinin üstü çizilerek "mahlûku" yazılmıştır.

Durur karşımda diñlerken hayâl-i nâzûk-i dil-ber
Verir rikkat dil-i zâra ne muhrik dem çeker bülbül

5. Bakıñ bî-çâre-yi sevdâ ne rütbe kalmış âvâre
Cihân içre ‘aceb var mı bu rütbe mübtelâ yâre
Figân eyler ki ba‘zan zann edersiñ oldu sad-pâre
Vefâ görmez fakat **Behcet** yazık ‘âlemde bî-çâre
Olur bu bâğ-ı fânîde elemle dem-güzer bülbül

[46]

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

1. Hamdüli‘l-lâh bende olduk cândan Allâha biz
Çekmeyiz gam ilticâ kıldık ulu dergâha biz
2. Dest-i hükm-i mürşid-i kâmil dedir mevt ü hayât
Hâk-i pây olduk ne devlet öyle ‘âlî şâha biz
3. Hakkı bulmak kâbil olmaz bulmayınca âdemi
Hamdüli‘l-lâh kim erişdik merd-i dil-âgâha biz
4. Gam degil çeksek de zahmet Hakka vuslatdır soñu
Hak nasîb etmiş ne devlet çıkmışız bu râha biz
5. **Behcetâ** ‘âlemdeki hûbâna yokdur meylimiz
Kalb içinde âsmânı ‘aşıkız bir mâha biz

[47]

Zülf-i Yâre Hitâb

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]

1. Eyâ zülf-i mu‘anber sen neden böyle perîşânsıñ
Yetişmez mi bu devlet kim ser-i cânânda mihmânsıñ
2. Şikâyet kılma hâliñden, ayak altındadır ‘uşşâk
Hased kılsa saña çok mu baş üzre tâc-ı sultânsıñ
3. ‘Aceb zînet misiñ yâre, o mu yoksa saña zînet
Degilsıñ hâsılı vâkîf bu hâle sen de hayrânsıñ
4. Neden bilmem makâmıñken münevver ruhları yâriñ
Sokarsıñ ‘âşıkı küfre nedendir hasm-ı îmânsıñ
5. Alırsıñ şübhesiz bû-yı latîfî cism-i dil-berden
Seni pek çok sever **Behcet** hulâsa derde dermânsıñ

Himmat Yâ Hazret-i Pîr

[*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*]

1. Kılıp himmet dem-â-dem bezm-i 'irfâna güher saçdır
Ganî kıl cevher-i tab'ım dem-â-dem sîm ü zer saçdır
2. Bu 'âciz **Behcete** feyz-i safâ ver bâg-ı sâfiden
Eyâ pîr-i keremkârım daha hoş şî'r-i ter saçdır

Sonuç

Bu çalışmada, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 10631 ve TY 10673 numaralarda kayıtlı, müellif hattıyla yazılmış iki defterde yer alan şiirler günümüz harflerine aktarılmıştır. Defterlerdeki şiirlerin mutasavvıf, Uşşâkî Behcet Dede'ye (Ahmed Behcet Efendi'ye) ait olduğu tespit edilmiş; şiirlerinden hareketle onun şairliği incelenmiştir. Kaynaklardan bilgi toplanarak Behcet Dede'nin hayatı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Behcet Dede, 19. yüzyılın sonlarında İstanbul'da doğmuştur. Birinci Dünya Savaşı'na katılmış, 1926 yılında Ilgın'a müstantik olarak tayin edilmiştir. 1930 yılında müstantiklikten ayrılarak serbest çalışmaya başlayan şairin ölüm tarihi şimdiki bilgilere göre tespit edilememiştir. Behcet Dede'nin şiirleri dağınık bir hâlde, farklı yerlerde bulunmaktadır. Behcet Dede'ye ait olduğu düşünülen şiirlere, kendisiyle aynı dönemde yaşamış bazı mutasavvıfların eserlerinde ve başka bir yazmada rastlanmıştır. Soyadı Kanunu'ndan sonra Akgüneş soyadını alan şair, Atatürk'ün ölümü üzerine bir mersiye kaleme almıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra neşredilen kimi dergilerdeki makalelerde gazel, tahmis, koşma, nefes, medhiye gibi farklı nazım şekil ve türlerinde yazılmış şiirleri mevcuttur. Bu şiirlerde "Behçet" ve "Keşfi" mahlasını kullanan şair, bu çalışmaya konu olan şiir defterlerinde "Behcet" ve "Behcet Dede" mahlaslarını kullanmıştır.

Çeşitli nazım şekillerinin kullanıldığı defterlerde Behcet Dede'ye ait 20 gazel, 3 kıta, 2 nazm, 1 muhammes, 3 ilahi, 27 beyit ve 22 mısra bulunmaktadır. Kimi klasik Türk şiiri geleneğinden kimi dinî-tasavvufî Türk halk şiiri geleneğinden izler taşıyan şiirlerin büyük kısmı aruzla yazılmıştır. Aruz vezniyle kaleme alınan şiirlerde en çok kullanılan kalıp, *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*'dür. Hece vezninin ise 7, 8, 11 ve 14'lü kalıpları kullanılmıştır. Redifleri önemli nispette Türkçe kelimelerden seçen şair, ahengi sağlamak için redif, kafiye ve vezin dışında ses tekrarlarından da faydalanmıştır. Şiirlerin üzerinde bazı düzeltmeler yapılması, şairin şiirleri üzerinde yazdıktan sonra değişiklikler yaptığını göstermektedir. Bu husus, bir şiirin sonunda birinci şahıs kullanılarak yapılan açıklama ve kütüphane kataloğundaki "müellif hattı" açıklaması eldeki defterlerin müellif nüshası olduğuna işaret sayılabilir. Şiirlere hâkim temanın aşk ve tasavvuf olduğu söylenebilir. Zâhid ve tavırları yerilirken âşık ile rind yüceltilmiştir. "Mesâri" başlığı altındaki pek çok mısra, atasözlerini andıran ve sehl-i mümteni vasfı taşıyan berceste mısralardır. Bu mısralardan bazılarında ve "Ebyât" başlığı altında verilen kimi beyitlerde hikemî tarzın izlerinden söz etmek mümkündür. Behcet Dede, Seyfullâh Nizâmoğlu (ö. 1010/1601)'nun ve Nakşî Ali Akkirmânî (ö. 1065/1655)'nin birer gazeline nazire kaleme almıştır. Behcet Dede'nin defterlerde yer alan bazı şiirlerine antolojilerde de rastlanmaktadır.

Son Asır Türk Şairleri'nde divan teşkil edecek kadar şiiri bulunduğu bilgisi verilen Behcet Dede'nin, -kaybolmamışsa- bütün şiirlerine ulaşılabılır ve bir araya getirilebilirse onun şairliği hakkında daha isabetli değerlendirmeler yapılması mümkün olacaktır.

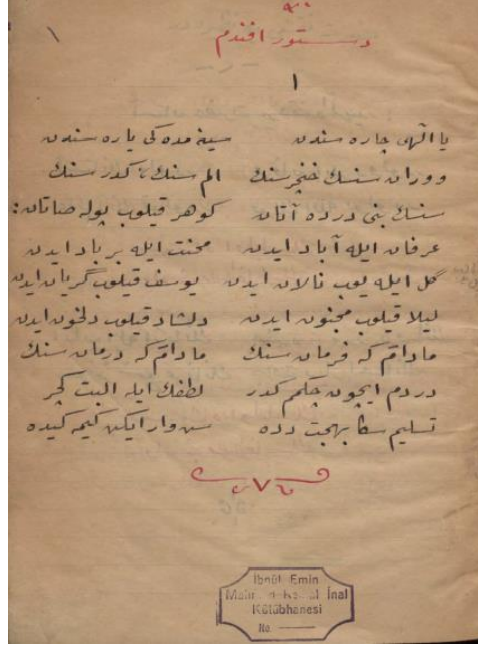
Kaynakça

- Akgüneş, Ahmet Behçet (1938, 16 İkinci Teşrin), “Atatürk’e Mersiye”, *Tan gazetesi*.
- Akün, Ömer Faruk (1994), “Divan Edebiyatı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/divan-edebiyati>, [07.02.2023].
- Akpınar, Şerife (2014), “Divan Şiirinin Söz Varlığında Yalan”, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9/3: 43-78.
- Atik, Hikmet (2003), *Nakşî Ali Akkirmânî Dîvânı*, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, Yaşar (2007), “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2/3: 122-137.
- Behcet Dede (2012), *Güldeste-i Hazret-i Nûreddîn El-Cerrâhî* (drl.: Murat Özer), İstanbul: Meşk Derneği Yayınları.
- Çağlayan, Sabri (1946). “Bilinmeyen Edebî Şahsiyetlerimiz ve Şairlerimiz”, *Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, 91-92: 17-19.
- Çaylı, Fehim (1946), “İlgın’da Şair Ahmet Behçet Akgüneş”, *Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, 93-94: 16-23.
- Çoban, Şemsettin (2012), *Bekir Sıdkı Sezgin’in Hayatı, Sanatı ve Besteleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dal, Mehmet Fahrettin (2006), *Fahreddin Erenden’in Tasavvufî Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eğri, Sadettin (2022), “Ali Behcet Dede: Cana Şifa Kahvesi ve Gönüllere Deva Manzumesi”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (42): 17-43.
- Ergun, Sadettin Nüzhet, *Türk Şairleri C. 2*.
- Gökçek, Kamer Büşra (2021), *Hüseyin Vassâf Risâle-i Salâhiyye (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Gürbüz, Mehmet (2012), “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* (Yay. haz.: Hatice Aynur-Müjgân Çakır-Hanife Koncu-Selim S. Kuru-Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Hüseyin Vassâf (2012), *Dîvân* (yay. haz.: Mustafa Tatcı, Mehmet Akkuş, İsmail Kasap), İstanbul: Kırkambar Yayınları.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (1999), *Son Asır Türk Şairleri* (yay. haz.: Müjgân Cunbur). Atatürk Kültür Merkezi Yayını. [SATŞ].
- Kemikli, Bilal (2012), “İki Yunus, İki Sohbet ve İki Netice”, <https://www.iyibilgi.com/?artikel,29478/iki-yunus-iki-sohbet-ve-iki-netice> . [07.02.2023].
- Kılıç, Atabey (2012), “Mecmûa Tasnifine Dâir”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* (yay. haz.: Hatice Aynur-Müjgân Çakır-Hanife Koncu-Selim S. Kuru-Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Kırbyık, Mehmet (2009), “Necâtî Bey’in Hakîmâne Sözlere”, *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu 15-17 Nisan 2009 “Ölümünün 500. Yılında Necâtî Beğ Anısına”*, Kocaeli: Kocaeli Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kırbyık, Mehmet (2017), *Kâtib-zâde Sâkib Dîvânı*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı e-Kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56426,katib-zade-sakib-divanipdf.pdf?0>, [03.03.2023].

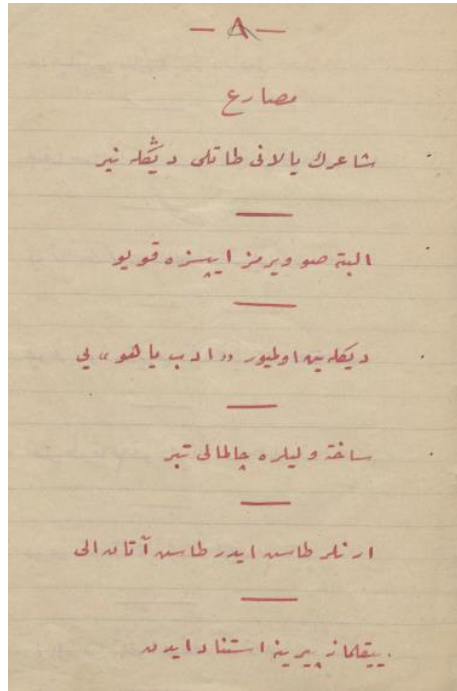
- Kırbıyık, Mehmet (2018), “Yunus Emre’nin Şiirlerinde Sehl-i Mümteni”, *Uluslararası Yunus Emre ve Anadolu’da Türk Yazı Dilinin Gelişimi Sempozyumu*, Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi.
- Köksal, Mehmet Fatih (2017), “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)”, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kumahmedoğlu, Naci (1948), “Afyonkarahisarı-Konya-Seydişehir-Beyşehir”, *Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, 116-117: 23-32.
- Kut, Günay (1986), “Mecmualar”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (C. VI)*. İstanbul: Dergâh Yayınları: 170-174
- Levend, Âgah Sırrı (1984), *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Mengi, Mengi (1987), *Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Müstantik Behçet, *Eş’ar-ı Behçet*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Nu: TY10631.
- Müstantik Behçet, *Eş’ar-ı Behçet*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Nu: TY10673.
- Oral, M. Zeki (1954), “Şair Behçet Keşfi”, *Türk Yurdu*, 239: 455-459.
- Osmanzâde Hüseyin Vassâf (2006), *Sefîne-i Evliyâ IV* (yay. haz.: Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Özalp, N. Ahmet (2012), *Bilgelikler Divanı*, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özçelik, Mustafa (2013), *Bursa’nın Yunus’u Âşık Yunus*, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Kitaplığı.
- Soykut, İ. Hilmi (1968), *Türk Şiirinde Tasavvuf, Hikmet ve Felsefeyle Dolu Unutulmaz Mısralar*, İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- Söylemez, İdris (2013), *Seyfullâh Nizâmoğlu Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şiir Defteri*, Marmara Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Nu: US0250.
- Tahirü’l-Mevlevî (1994), *Edebiyat Lugati*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tan (16 İkinci Teşrin 1938).
- Tatçı, Mustafa (1990), *Yunus Emre Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uludağ, Süleyman (2012), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Uzun, Mustafa İsmet (2003), “Mecmua”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mecmua>, [07.02.2023].
- Yıldırım, Fatih (2009), *Mehmet Nâil Tuman ve Tuḥfe-i Nâilî’si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 101-200)*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şiir Defterlerinden Örnek Sayfalar

**Behcet Dede (Ahmet Behçet Akgüneş) ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde
Kayıtlı İki Defterde Yer Alan Şiirleri**

1-İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Nu: TY 10631. *Eş'âr-ı Behçet*, s. 1.

2-İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Nu: 10673, *Eş'âr-ı Behçet*, s. 17.

Extended Abstract

The poems of the poets who didn't have a divan or whose divans are not available today are found in mecmuas and books written with the former alphabet. As the number of the works as to these books and mecmuas increases, some other poems of the poets, whose poems samples are found in biographical sources, except the poems that are reached. In this work Behcet Dede's (Ahmet Behçet Akgüneş) life, about which you can see information and his poem samples in biographical sources like *Son Asır Türk Şairleri*, *Türk Şairleri*, *Tuhfe-i Nâilî*, in works of some sufis, and in some magazines published after proclamation of the republic, is examined generally. Due to the poems in the two books registered with the number of TY 10631 and TY 10673 at Istanbul University Rare Books Library, the poet's literary identity is handled, and the transformed versions of the poems in this two books into the today's alphabet is available. Since Behcet Dede was born in the late 19th century and it's inferred that the poems was written in the early 20th century transcription method is not used and nasal n, the letter "ayn" and hamza is pointed. Long vowels are indicated by circumflex. The punctuation in the poems is preserved as the same as the poet's use. Some sample pages from the books are available at the end of the work.

Behcet Dede was born in the late 19th century in Istanbul. After graduation from İstanbul Justice School's first Court Clerk, and then Coroner departments, in 1926 the poet was appointed as coroner to Ilgın. In 1930, he resigned and started to work freelance, and after surname law, he choose surname Akgüneş and his date of death is unknown today. Some information in biographical sources and some sufi's works asserts that he was a member of Ushshaki sect. In *Son Asır Türk Şairleri*, it is said that Behcet Dede has so many poems enough to form a divan but some researches claim that these poems are not neatly composed. The poet demolished some of his poems by tearing or burning. Behcet Dede's poems are available in some sufi's works, biographical sources, in a book at Marmara University Rare Books Library, and in two books in our work. In articles in some magazines published after proclamation of the republic, there are different verses of him like gazel, tahmis, koşma, nefes, methiye etc. His elegy that he wrote after the death of Atatürk and starts with "*Eyâ dilber cemâlin şem'ine pervâneleler lâzım*" was composed by Bekir Sıdkı Sezgin. Behcet Dede (Ahmet Behçet Akgüneş) has some unpublished works like Divan, a mecmua consists of his mhyestic poems named Hakk'a Doğru, a drama named İstiklal Savaşı and Timurlenk Yıldırım Harbi.

In this work, thanks to the poems in the books registered with the number of TY 10631 and TY 10673 at İstanbul University Rare Books Library, the poetry of Behcet Dede is examined. The books are registered at library catalog with the poet information of Eş'ar-ı Behçet and Müstantik Behçet. The book numbered TY 10631 is of 196*150 mm and 20 pages, the book numbered TY 10673 is of 204*151 mm and 28 pages. These books have a unity and there is no any material damage. The poet who used the pseudonyms of "Behcet" and "Behcet Dede" wrote poems with different verses. In these books, in addition to 20 gazel, 3 kıta, 2 nazm, 1 muhammes, there are 3 ilahis, 27 beyit samples and 22 lines under the headline of "Mesâri". All poems in the books were written with the aruz prosody except lines under the headline of "Mesâri" and some beyit samples written with syllabic meter and ilahis. In 15 poems Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün, in 10 poems Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün, in 10 poems Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün, in one poem Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün and one poem Mef'ülü Mefâ'ilü Fe'ülün verses are used. Syllabic meter of 7, 8, 11, 14 is used. The poet uses mostly Turkish words for redif and to get rhythm, in addition to redif, rhyme, meter, his choice was voice repetations. It is possible to say that his poems have the characteristics of the classical Turkish poetry tradition and also religious-mhyestic Turkish folk poetry. Behcet Dede wrote gazels as a reply to Seyfullah

Nizâmoğlu who died in 1010/1601 and Nakşî Ali Akkirmâni who died in 1065/1655. Main themes of these poems are love and sufism, and in these poems rind is praised rather than zahid. Considering some beyits and especially the lines under “Mesâri”, the magisterial style and sehl-i mümteni is remarkable. These lines can be given as examples of concise, meaningful and proverbial lines: *Elbette su vermez ipsize kuyu, Diñleyen olmuyor “Edeb yâ Hû”yu, Çağıltısı belli eder dereyi, Çıkması pek güçdür inmesi kolay, Yutması güç olan lokmayı yeme, Körden kördür yalñuz kendini gören* (TY 10673: poem 23, 24, 25, 29, 30, 31, 39). Behcet Dede’s poems are available in anthologies.

Corrections and changes in poems, the footnote “*Bahârdan evvel yazdım idi*” (TY 10631: 12), disorder of poems in books and the exclamation “the writer himself” trigger to assume that the books were written by the writer himself.

It will be possible to make more efficient evaluation about his poetry if Behcet Dede’s, who is known to have many poems in Son Asır Türk Şairleri enough to form a divan, all poems, if not lost, can be assembled.